

האם ניתן ליישם את המתודולוגיה המדעית לחקר רוחניות?

פרופ' עפרה מייזלס

החוג לחינוך

אוניברסיטת חיפה

הרצאה במסגרת הכנס השישי של האגודה הישראלית להיסטוריה ופילוסופיה של המדעים, 26

דוא"ל : ofram@construct.haifa.ac.il

מרץ 2006, ירושלים

I. מבוא

תהליכים רוחניים וחוויית רוחניות מאפיינים את ההווה האנושית ככל הנראה מאז ומעולם. כמעט כל שיטה פילוסופית מרכזית וכל דת עסקו בסוגיות רוחניות כמו מהות הקיום האנושי, ובעיקר באפשרותו של קיום שהוא מעבר לגשמי ולנתפס – מעבר לגוף ולנפש.

אנשים שעסקו ברוחניות כמו גם אנשי מדע טענו לאורך השנים שעולם האמונות, התפיסות והחוויית הרוחניות אינו נתון כלל למחקר מדעי ושמדובר בנושאים מקבילים או סותרים מבחינת האונטולוגיה והאפיסטמולוגיה שלהם. כיון שבעולם המודרני נתפס המדע בעיני מספר רב של אנשים כאופן המרכזי ולעיתים הבלעדי לידעה נכונה ותקפה של העולם – ממילא נבע שכל מה שקשור ברוחניות נתפס כלא רלוונטי, לא מדעי ולעיתים כשטות גמורה.

עם זאת, במקביל ידע העולם המדעי ניסיונות לא מעטים, לתאר, למדוד ולנבא תהליכים וחוויית רוחניות ואף להוכיח את תקפותם. ההרצאה תנסה לענות על השאלה האם ניתן להשתמש בכלים מדעיים למחקר של רוחניות ותדגים את האפשרות לכך באמצעות דוגמאות של מחקרים כאלו.

בהרצאה אני מציגה שתי גישות - הגישה המדעית והתפיסות הרוחניות – שהן מטבען בעלות גרסאות, גוונים ורבדים רבים. לצורכי הצגת הטיעונים וההשוואה ביניהן אני מציגה גרסה חד-מימדית יחסית של כל אחת מן הגישות הללו תוך שאני ערה למוגבלות של הצגה זו שהיא פשטנית ואינה מביאה את מלוא המורכבות של שתי גישות אלו. כך למשל אינני עוסקת כאן בשינויים בתפיסת העולם המדעית

הקלאסית המובאת כאן. שינויים אלו חלו בגישה המדעית עם החשיפה לתיאוריית הקוונטים ולתפיסת הסיבתיות השונה שעולה ממנה. דיון במורכבות זו הוא מעבר למיגבלות הזמן של ההרצאה היום. בנוסף, איני עוסקת כאן בגישות הפוסט-מודרניות שקוראות תגר על ה"אובייקטיביות" המדעית ומציגות תפיסת עולם אחרת מבחינת האונטולוגיה והאפיסטמולוגיה שלהן.

II. הצגת הגישות

גישה מדעית

אונטולוגיה: מה יש?

עולם פיזיקלי, כימי, ביולוגי שנתון בשלושה מימדי מרחב ובמימד הזמן ותהליכים נפשיים/פסיכולוגיים.

מה הקשר גוף – נפש ?

שתי גישות עיקריות:

א. הנפש או החוויות הנפשיות הן תלויות גוף – דהיינו הפעילות הנפשית יכולה להיות *emerging quality* של אירגון פיזי וביולוגי מסוים. זוהי איכות שאינה מצויה ואינה ניתנת להבנה רק על סמך חלקי הגוף אלא על בסיס הארגון שלו. אבל ללא גוף לא יכולה להתקיים פעילות נפשית.

ב. הנפש או החוויות הנפשיות הן נגזרות מן הגוף - דהיינו יש רדוקציה מלאה של הנפש לגוף או של הנפש למימדים פיזיקליים וכימיים.

השלכות של שתי גישות אלו:

1. בכל מקרה העברת "מידע" בין אדם לאדם מתרחשת דרך פעולה של האדם המעביר ודרך התפיסה החושית של הקולט ולכן אם אין תפיסה חושית - אין העברת מידע.

2. כשאדם מת פיזית – נעלמת (מתה) גם הנפש, הנשמה, או במילים אחרות מפסיקה להתקיים הפעילות והחוויה הפסיכולוגית.

אפיסטמולוגיה: מהי האמת? כיצד ניתן לדעת את האמת? מהו מדעי?
מה שניתן לחקור או לדעת באופן תקף הוא מה שניתן למדידה באופן ציבורי פומבי
(אובייקטיבי עד כמה שניתן), ותוך אפשרות לחזרתיות (למשל, אנשים שונים
בזמנים שונים ובמקומות שונים יכולים לחזור ולקבל את אותה תוצאה).
הדרך לאמת היא ע"י העלאת תיאוריה ובמסגרתה טענות שניתנות להפרכה,
ובדיקתן באמצעות מדידה ובחינה אמפירית תוך שאנו מכמתים את תצפיותינו
במספרים.

תפיסות רוחניות

אונטולוגיה: מה יש?

ישנו עולם פיזיקלי, כימי, ביולוגי שנתון בשלושה מימדי מרחב ובמימד הזמן ועולם
מטאפיזי (על פיזי) רוחני שאינו מוגבל בזמן ובמרחב הידועים לנו. למעשה העולם
הידוע לנו במרחב ובזמן נתפס ע"י חלק מן התפיסות הרוחניות כביטוי מוגבל של
העולם הרוחני.

קשר גוף - נפש

א. הנפש או הנשמה שונה מן הגוף ונפרדת ממנו אך יש קשר ביניהם והיא יכולה
להשפיע על הגוף ולהיות מושפעת על ידו. לעיתים מדובר ברבדים שונים כגון נפש
ונשמה שאינם חופפים ושמזוהים בהתאמה עם החלק הפסיכולוגי החש, חושב
ומרגיש ועם החלק הרוחני של האדם.

ב. הנפש או הנשמה נתפסות כבעלות קיום נפרד משל הגוף גם לאחר המוות הפיזי
ויש להן קשר עם ישות רוחנית כללית של העולם המטפיזי כמו אלוהים, "האור", או
אנרגיית המקור. הנפש או הנשמה נתפסות כמשקפות חלקית ישות מטפיזית זו או
את נגזרותיה ("הנשמה כניצוץ אלוהי").

השלכות של תפיסות אלו:

1. העברת "מידע" או השפעה בין אדם לאדם או למעשה בין אדם לכל גוף אחר
בעולם הפיזי אפשרית באמצעות חיבור זה של הנשמה או הנפש למקור הרוחני. שכן,
כל גוף מחובר לאותו מקור ולכן כל הגופים מחוברים בסופו של דבר באמצעות מעין

רשת אנרגטית אחת. אין בהכרח צורך בתפיסה חושית לצורך העברת מידע או השפעה על אנשים אחרים (טלפתיה) או על גופים אחרים (טלקינזיס).

2. יש אפשרות לקשר ולהשפעה בין כל חלקי העולם הפיזי והמטפיזי. דבר זה כולל קשר עם נשמות שעברו מן העולם או קשר בין אדם חי למידע שמגיע מישויות אחרות שאינן נשמות.

אפיסטמולוגיה: מה ואיך ניתן לדעת? כיצד נדע את האמת?

לגבי העולם הפיזי המוגבל ניתן להשתמש באותן שיטות מדעיות מקובלות, אך אלו נתפסות מלכתחילה כמוגבלות ובתוקף זה מוצגות לעיתים בחלק מן התפיסות הרוחניות כשקריות או כמוליכות לתפיסה שקרית. לכן יש לאמץ דרכים שונות (מדיטציות, סיגופים, תפילות, התנזרות, סיוע לזולת, קריאה בכתבי קודש) לגשר על הפער בין העולם הפיזי המוגבל בזמן ובמרחב והעולם המטפיזי הרוחני, ולקבל דרך העולם הרוחני מידע על האמת המלאה. מידע זה יהיה הרבה פעמים חווייתי ולא דווקא מובע במילים או במספרים.

III. הקשר בין הגישות

על אפשרות המחקר המדעי את הטענות הרוחניות

על פי התפיסה הרוחנית שימוש בלבדי במתודה המדעית מוביל לתפיסה מוגבלת ולכן שקרית של המציאות. במיוחד נתפסת כבעייתית הטענה המדעית שמה שלא מושג בדרך הידיעה המדעית אינו תקף ואינו אמיתי שכן טענה זו פוסלת את אפשרויות הידיעה האחרות. עם זאת, על פי רוב, הידע לגבי "האמת" שמופק בדרך המדעית אינו נתפס כשקרי בפני עצמו אלא כחלקי.

ואיך נתפס הידע הרוחני בעיני תומכי הגישה המדעית?

על פי אנשי המדע, אם דבר מה אינו ניתן למדידה אובייקטיבית ולהפרכה אמפירית הוא איננו מדעי, דהיינו תקף ואמיתי. ניתן, אפוא, לזהות שתי התייחסויות עיקריות של הגישה המדעית לגבי הידע או האמונות הרוחניות ובכללן הדת כאשר גישה אחת יותר נוקשה ורדיקלית מן השניה.

1. התפיסות והטענות בדבר קיום העולם המטפיזי והרוחניות נתפסות כלא מדעיות שכן לא ניתן למדוד אותן באופן אובייקטיבי (הן שייכות לעולם הסובייקטיבי של הנפש) ובמיוחד לא ניתן להפריך אותן. לכן הן שייכות לעולם האמונות, שאינן ברות הפרכה, עולם שאיננו "רלוונטי" לעולם המדעי.

עולם אמונות זה נתפס כעולם מקביל ואורטוגונלי לדרך המדעית של ידיעת האמת. כך, יכול אדם להיות איש מדע ובמקביל להאמין באלהים, ובתפיסות שונות שקשורות לאמונתו הדתית כגון הישארות הנפש, קיומם של נביאים שמשמיעים את דבר האלהים "ומתקשרים" עימו, וכד'. הידיעה המדעית נתפסת כידיעה (knowledge) ואילו הידיעה הרוחנית (או הדתית) נתפסת כאמונה (Belief) שאינה ברת הפרכה ולכן אינה בתחום המדעיות. שתי מערכות ידע אלו נתפסות כמקבילות ולא בהכרח נוגדות אחת את השנייה.

2. התפיסות והטענות בדבר קיום העולם המטפיזי והרוחניות נתפסות כלא מדעיות ושקריות שכן, על פי הגדרה (per definition), מה שישנו אלו גופים או אנרגיות שקיימים בעולם התלת מימדי ובזמן, והנפש שהיא כאמור נגזרת של הגוף. אין עולם רוחני. לכן, החוויות או התחושות של אנשים לגבי נושאים אלו מבטאים אשליות ופנטזיות של אנשים אין פעילות אנומלית של נפשם – דהיינו אנשים או משלים את עצמם בעיקר בשל פחד מפני המוות או מופרעים ובעלי הזיות.

לטענתי חלק מן הטענות הרוחניות ניתנות להגדרה אמפירית ואף ניתנות להפרכה.
כלומר חלקן אינן אמונות Beliefs. יתרה מזאת, המתודה המדעית ניתנת לישום על כל סוג של יש, כולל יש רוחני, אם הוא ניתן למדידה, דהיינו אם הוא פועל על או פועל דרך העולם הפיזי ומשאיר בו "עקבות". למעשה בטענה הנשמעת לעיתים כאילו לא ניתן עקרונית לחקור את עולם הרוח יש כשל לוגי.

כך למשל ניתן לשמוע את האמירה: "מי שרוצה להשלות את עצמו/ה שמשוהו נשאר מן האדם לאחר שהוא מת – זו בעיה שלו/ה. זה נובע מן הפחד מן המוות והקושי לקבל את סופיותו. אבל, האמת היא שאין שום עולם הבא ושום גלגולי נשמות... עובדה. ... אין שום הוכחה שיש. אף אחד עוד לא חזר משם. "

ניסוח זה מקפל בתוכו סתירה מעניינת. מחד – התפיסה הרוחנית מוצגת כלא מדעית וכמייצגת טעות עקרונית בחשיבה. מאידך כביכול יש דרך "מדעית" לחקור זאת: אם משהו יחזור ויספר... ואנו נבדוק את סיפורו ונמצא אותו אמין ואמיתי..

במילים אחרות, מסתמנת האפשרות שגם על פי הגישה המדעית ניתן לחקור את התפיסות הרוחניות שכן לפחות חלקן ברות הגדרה אמפירית והן ברות הפרכה.

למעשה, אם לתופעות רוחניות יש השפעה (אימפקט) על העולם הפיזי במרחב ובזמן אין שום מניעה למדוד אימפקט זה ולהחיל עליו את הכלים המקובלים של המחקר המדעי. ואכן מספר לא מבוטל של מחקרים בתחומים שונים של המדעים המדוייקים ובמיוחד מדעי החברה עשה נסיון לבחון באופן אמפירי שניתן להפרכה טענות שונות שמשקפות חלק מן התפיסות הרוחניות. להלן ברצוני להציג באופן חלקי בלבד מספר דוגמאות של מחקרים כאלו. אין בהצגה זו משום טענה בדבר אמיתות או תוקף המימצאים של מחקרים אלו. חלק ממחקרים אלו נראים על פניו בעלי מהימנות ותוקף מבוססים, זכו לפירסום בבמות מדעיות מוכרות ויוקרתיות ועל פניו נראה שמימצאיהם עומדים בקריטריונים של הבקרה המדעית המקובלת. מאידך, חלק אחר של המחקרים זכה לביקורות שנראות על פניהן מוצדקות, ביקורות שהפריכו את ממצאיהם. עצם האפשרות לדון דיון ענייני בהפרכת מימצאי מחקרים אלו רק מוכיח את אפשרות המחקר המדעי של תופעות רוחניות.

IV. דוגמאות של מחקרים

1. חוויות או פעילויות רוחניות והקשר (הסיבתי?) שלהן לגורמים שונים

חוויות רוחניות נחקרו בשני כיוונים עיקריים, האחד, תיאור החוויות, סיווגן ומדידתן בדרכים שונות (למשל השאלון אותו פיתח Cloninger R.C. שבוחן טרנסדנציה רוחנית שיש לו מהימנות ותוקף גבוהים על פי כל הקריטריונים המקובלים במדעי החברה).

כמו-כן נבחן הקשר בין חוויות רוחניות כגון התגלות מיסטית או מדיטציה לבין היבטים שונים כגון, תכונות האדם שחווה את החוויה, פעילותו העצבית או מעשיו. בחלק ממחקרים אלו נעשה שימוש בכללים המקובלים להוכחת קשר סיבתי במחקר במדעי החברה וברפואה על מנת לבחון קשרים סיבתיים כאלו בין חוויה רוחנית לבין בריאות גופנית.

לדוגמא: במחקר של דוידסון ועמיתיו לימדו קבוצה של מבוגרים למדוט במשך כשעה ביום ומדדו את הפעילות המוחית שלהם שהשוותה לזו של קבוצה שהיתה ברשימת המתנה לקורס זה. לאחר מספר שבועות כאלו קבלו המשתתפים בשתי הקבוצות זריקות של חיסון נגד שפעת וכמות הנוגדנים בדמם נמדדה. המחקר מצא קשר בין פעילות מדיטטיבית קבועה ופעילות מוחית ספציפית וכן בין אותה פעילות מדיטטיבית לבין יצירת נוגדנים לחיסון; כאשר ככל שהפעילות המוחית שהיתה כרוכה במדיטציה היתה גבוהה יותר כך התגובה לחיסון מספר שבועות אח"כ היתה טובה יותר (יותר נוגדנים).

Davidson R.J., Kabat-Zinn J., Schumacher J., et al. Alterations in brain and immune function produced by mindfulness meditation. *Psychosomatic Medicine*. 2003;65(4):564-570.

2. העברת מידע בעולם הפיזי בין אנשים חיים או בין אנשים לחפצים

- ללא קשר פיזי ביניהם

בדרך כלל נושאים אלו נחקרו בתחומי המחקר של הפרפסיכולוגיה. כיון שהנושא ידון בהרצאה אחרת בפאנל לא ארחיב עליו את הדיבור. רק אתאר בקצרה מחקר מטה-אנליזה של בם והונורטון.

Bem, D.J., & Honorton, C. (1994). Does Psi exist? Replicable evidence for an anomalous process of information transfer.

מחקר זה פורסם בכתב-העת היוקרתי ביותר בתחום הפסיכולוגיה Psychological Bulletin

המחקר כלל ניתוח על שהתבסס על עשרות מחקרים על טלפתיה. המחקרים בוצעו במעבדות שונות ועל ידי חוקרים שונים בשיטה שהוצעה ע"י המבקרים החמורים ביותר של הניסויים הקודמים. למשל, שני אנשים שנמצאים בחדרים שונים כאשר ה"קולט" מבודד בחדר אטום, על אוזניו אוזניות ובהן מושמע רעש לבן, עיניו מכוסות והוא עבר הדרכה להרפייה. ל"מוסר" מועבר גירוי שנבחר באופן רנדומלי בעזרת תוכנת מחשב והוא מנסה "להעבירו" ל"קולט". הקולט מנסה באותו זמן לקלוט את המסרים שמועברים אליו כאשר בכל חדר נסיינים שונים. אח"כ הקולט בוחר מבין ארבעה גרויים את זה שלהערכתו "הועבר" אליו כאשר הגרויים נבחרים ע"י המחשב ולא ע"י הנסיין. אם הוא זיהה נכון התגובה נחשבת נכונה ואם לא – היא נחשבת טעות.

הממצאים הצביעו על אפקט ברור של טלפתיה בגודל קטן עד בינוני, שהתקבל באופן מהימן ועקבי מעבר לחוקרים שונים ומעבדות שונות. האפקט היה גדול פי ארבע ! מן האפקט הידוע שהתקבל במחקר רפואי רחב היקף של השפעת כדור אספירין על מניעת התקפי לב.

3. אף אחד עוד לא חזר משם לספר... – הישארות הנפש

1. גלגולי נשמות

(א). אנשים מבוגרים שספרו על גלגולים קודמים. האם יש אמת בדבריהם?

אחד המקרים היותר מפורסמים :

The search for Bridey Murphy 1956 by Morey Bernstein

המקרה מספר על אישה שבמסגרת טיפול נפשי החלה לדבר אירית וטענה שהיא היתה בגלגול קודם אשה מאירלנד במאה הקודמת ואף סיפקה פרטים רבים על מקום הולדתה וחייה. פרטים אלו נבדקו ונמצאו נכונים. על מקרה זה שהיה מאוד מפורסם התפרסמו אח"כ ביקורות רבות שניסו להראות שמקור הידע של האישה הוא מן החיים הנוכחיים שכן בינקותה היה לה קשר עם מטפלת מאירלנד. על ביקורות אלו היו תשובות נגד והנושא עורר פולמוס רב.

(ב). רגרסיות בהיפנוזה ובמדיטציה לגלגולים קודמים.

כיום מבוצעות בטיפול פסיכותרפויטי ו/או רוחני בדרך כלל ע"י רופאים פסיכיאטריים אך לא רק על ידם רגרסיות של אנשים, לא רק לתקופה מוקדמת של חייהם אלא גם לגלגולים קודמים. חלק מן הרגרסיות נעשות בהיפנוזה וחלק לא מבוטל מהן נעשה במדיטציה.

כמה אמת היסטורית יש בהם?

Tarazi, L. (1990). An unusual case of hypnotic regression with some unexplained contents. Journal of the America Society for Psychological Research, 84, 309-344.

(ג). ילדים שמספרים מידע על גלגול קודם, או בעלי צלקות או בעלי ידע בשפה

שלא נחשפו אליה. האם ניתן לאשש את המידע שהם מספרים?

Ian Stevenson מאוניברסיטת וירג'יניה מביא מקרים רבים שאותם הוא חקר לעומק שמעידים לכאורה על גלגול נשמות וכתב על כך במספר רב של ספרים ומאמרים.

הוא מלווה בדרך כלל בעיתונאים או מבקרים שבוחנים את הליך הבדיקה שלו ומציעים ביקורות אותן הוא מיישם. בספריו מתועדים מספר מקרים מאוד משכנעים (על פניו) שלא ניתן למצוא להם הסבר ברור אחר מלבד גלגול נשמות. למשל, ילדה בת 6 בהודו שטענה שהיא אשה שנרצחה כעשרים שנים קודם לכן מאזור לגמרי אחר בו לא ביקרה מעולם. כאשר החוקר לקח אותה לשם היא מצאה את המקום בו הסתירה אותה אישה את תכשיטיה – אותם בני הבית חיפשו כל הזמן אך לא מצאו.

סטיבנסון אומר על המקרים הללו שהם מקרים suggestive of reincarnation . הוא פתוח לביקורות והצעות כיצד עליו להיזהר בחקירותיו מפני הטיות.

כך למשל, מרבית מחקריו עסקו במדינות לא מערביות. ולכן פנה לחקור מקרים כאלו באירופה ולאחרונה פרסם ספר נוסף:

European Cases of the Reincarnation Type, by Ian Stevenson, McFarland & Company 2003.

Near Death Experiences .2

חוויה של יציאה מהגוף, מפגש עם אור או ישויות אור, כניסה למנהרה ותחושה של חצית גבול למרחב טרנסקוסמי. שכיחות: מ - 18% כפי שנמצא במחקר פרוספקטיבי שכלל את כל החולים שעברו החייאה בבית החולים עד ל 50% שמדווחים על כך במחקרים רטרוספקטיביים.

הראשון שזיהה את התופעה ודיבר עליה:

Moody, R.A. (1975). Life after life. Covington GA : Mockingbird

מחקר נוסף על ידי רופא שחקר את הנושא תוך שהוא פותח בנקודת מבט ביקורתית והרחיב את המידע עליה ואת המשגתה היה של סבום. סבום חקר אנשים שעברו החייאה והיו במוות קליני. הוא מדווח על ניסיונות לבחון את האפשרות שמדובר בדמיונות שאנשים מדמיינים ולא "ביציאה" אמיתית מן הגוף. הוא ביקש מאנשים שלא חוו NDE לספר מה היו רואים לו יצאו מתוך גופם והשקיפו על הנעשה בחדר הניתוח או בחדר המיון והשווה זאת לתיאורים של אנשים שחוו NDE באשר למה שראו או חוו בחדר המיון וכן השווה זאת לדיווחים הספציפיים של הצוות הרפואי על הליך ההחייאה של אותם חולים בחדר המיון. הוא הראה שהדמיון בעובדות הרפואיות היה גבוה יותר באופן משמעותי בקרב אלו שחוו NDE בהשוואה לאלו שדמיינו זאת. בין העובדות אליהם התייחס היו נתונים לגבי מספר האנשים שהיו בחדר המיון, זהותם המינית, מספר הפעמים שהיתה החייאה, וכד'.

Sabom, M.B. (1982). Recollections of death: A medical investigation. New York: Harper & Row.

מאמר מרכזי שהתפרסם בכתב העת מהחשובים ביותר ברפואה, הצביע על שכיחות התופעה והראה שאינה קשורה למאפיינים פיזיולוגיים, עצביים או תרופתיים של החולים או לעמדות קודמות שלהם בנושא.

Lommel et al., (2001). Near death experience in survivors of cardiac arrest: a prospective study in the Netherlands. Lancet, 358, 2039-2045.

3. תקשור עם נשמות שעברו מן העולם או עם ישויות אחרות

האם נמסר מידע אמיתי שלא היה יכול להיות ידוע למתקשר?
האם מידע זה נכון מעבר למקריות או מעבר ל"נכונות" של משוב כללי שמתאים לכל אדם (cold reading)?
הידוע ביותר הוא המחקר של Gary Schwartz מאוניברסיטת אריזונה שהתפרסם בשנת 2002 בספר The Afterlife Experiments במחקר זה נבחנו 6 מתקשרים שתקשרו עבור אנשים שונים מידע של אנשים שעברו מן העולם. למחקר נבחרו אנשים שחוו אובדן של מספר דמויות משמעותיות בחייהם. המידע קודד במונחי "עובדות" ("הוא היה בן 6 כשנפטר") והאנשים עברו נערך התקשור סווגו את המידע לנכון ולא נכון. נערכו מספר מחקרים. באחד מהם התקשור נערך פנים אל פנים. לאחר ביקורת התקשור נערך כאשר בין המתקשר למתוקשר הוצף וילון או הם נמצאים בחדרים שונים וכן נאמר למתקשר למסור מידע בלי לבקש משוב מן המתוקשר. כלומר לתת את המידע ברצף. בכל המקרים פרופורציית המידע שסווג כנכון היתה גבוהה ממה שניתן היה לצפות על בסיס מקרי.

סיכום

בהרצאה זו טענתי כי למרות ההבדלים באונטולוגיה ובאפיסטמולוגיה בין תפיסות רוחניות לתפיסות מדעיות ניתן לישים את המתודות המדעיות על מנת לחקור לפחות חלק מן החוויות שקשורות לעולם המטפיזי וחלק מן הטענות הרוחניות. טענתי שניתן לחקור טענות רוחניות כיון שהן בהחלט ברות מדידה וברות הפרכה.

אם אכן ניתן לחקור בכלים מדעיים מקובלים את הנושאים המרתקים הללו שיש להם השלכות מרחיקות לכת על תפיסת האונטולוגיה והאפיסטמולוגיה שלנו, מדוע מתקיימת באופן סיסטמתי דחיקתם של נושאים אלו לשולי המחקר המדעי והדרתם תוך העלאת טענות שמדובר בשטויות ושזה לא מדעי?

דאריל בם שהוא אחד החוקרים הפסיכולוגים המרכזיים ביותר בתחום הפסיכולוגיה החברתית מסכם את מאמרו בדבר קיומו של ה PSI ומתייחס לאפשרות שהועלתה ע"י פיזיקאים מודרניים של קיום מודלים של מציאות שכוללים בתחום המדעי גם תופעות פרנורמליות והוא ממשיך ומסיים את המאמר במילים הבאות:

In the final analysis however we suspect that ... one's reactions to the data are ultimately determined by whether one was more severely punished in childhood for Type I or Type II errors

טעויות אלו מייצגות את החשש להגיד על דבר מה שהוא נכון כאשר בעצם הוא שגוי לעומת החשש לטעות ולא לזהות דבר מה נכון כנכון.

כיון שהנכונות לחקור באופן מדעי חלק מן הטענות הרוחניות מחייבת מן הסתם נכונות עקרונית לקבל גם מימצאים שתומכים בהם הרי הכרה באופציה לחקור מדעית טענות רוחניות מייצגת נכונות עקרונית של החוקר והקהילה המפרסמת את מחקריו לשנות את הקוסמולוגיה שלהם (תפיסת העולם שלהם). שהרי, אם טלפתייה קיימת, וגם גלגול נשמות, ואפילו יכולת לתקשר עם ישויות אזי כל משמעות החיים כאן "בגלגול הנוכחי" נתפסת אחרת.

האופציה הזו הגם שהיא נושאת עימה אתגרים מדהימים ואולי אף תחושה עמוקה של בטחון ושמחה היא כנראה גם מפחידה.

ההסבר אפוא לדחיקתו לשוליים של המחקר על הרוחניות נובע מסיבות סוציולוגיות או פסיכולוגיות (דעה קדומה של מדענים ואולי חרדות פסיכולוגיות שלהם) יותר מאשר בשל קושי להפעיל את המתודה המדעית על נושאים אלו. עובדה, לא?